

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 96/2019-39

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 16. apríla 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Libora Duľu a Ladislava Duditša (sudca spravodajca) o ústavnej sťažnosti [REDACTED]

[REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Branislavom Drgoňom, Jesenského 2, Bratislava, vo veci namietaného porušenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 1/2000 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 1/2000 p o r u š e n é b o l i .

2. Okresnému súdu Bratislava I p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 1/2000 konal bez zbytočných prietáhov.

3. [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] priznáva finančné zadost'učinenie každému v sume 5 000 € (slovom päťtisíc eur), ktoré im je Okresný súd Bratislava I p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Bratislava I je p o v i n n ý uhradiť [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] trovy konania v sume 846,18 € (slovom osemstoštyridsaťšesť eur a osemnásť centov) na účet advokáta JUDr. Branislava Drgoňu, Jesenského 2, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti ústavnej s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Rekapitulácia ústavnej s'ťažnosti

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) prijal 5. novembra 2019 na ďalšie konanie ústavnú s'ťažnosť [REDACTED]
[REDACTED] (ďalej len „s'ťažovatelia“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 1/2000.

2. Z ústavnej s'ťažnosti vyplynulo, že právny predchodca s'ťažovateľov sa žalobou podanou 25. novembra 1999 Okresnému súdu Bratislava IV domáhal zaplataenia bezdôvodného obohatenia za užívanie jeho pozemku bez právneho dôvodu od 25. novembra

1997 do 25. novembra 1998. Konanie sa pôvodne (na Okresnom súde Bratislava IV, pozn.) viedlo pod sp. zn. 6 C 132/1999, následne po odstúpení veci okresnému súdu je konanie vedené pod sp. zn. 7 C 1/2000. Sťažovatelia vstúpili do konania z titulu univerzálnej sukcesie 15. marca 2008.

3. Sťažovatelia uvádzajú, že prvé pojednávanie vo veci sa konalo 17. októbra 2002, t. j. skoro po 3 rokoch od podania žaloby. Dňa 19. novembra 2002 sa vo veci konalo druhé pojednávanie, kde po zistení, že na Okresnom súde Bratislava IV prebieha pod sp. zn. 6 C 834/1997 súdne konanie medzi rovnakými účastníkmi v rovnakej veci (žaloba o zaplatenie bezdôvodného obohatenia z toho istého titulu, len za skoršie obdobie od 1. septembra 1994 do 1. septembra 1995), Okresný súd Bratislava I na návrh právneho zástupcu žalobcu konanie prerušil do skončenia súdneho konania sp. zn. 6 C 834/1997.

4. Okresný súd v rozpätí rokov 2003 – 2011 urobil niekoľko dopytov na Okresnom súde Bratislava IV so žiadosťou o oznámenie, či je toto konanie ukončené. Konajúci sudca okresného súdu mal tiež spis Okresného súdu Bratislava IV zapožičaný a vtedy podľa názoru sťažovateľov mohol zistiť, že v tom čase už Okresný súd Bratislava IV vôbec neriešil meritum veci, ale iba otázku prípadného premlčania nároku vzhľadom na niekoľkokrát menené obdobie, za ktoré sa navrhovateľ domáhal vyplatenia bezdôvodného obohatenia. Táto skutočnosť sama osebe oprávňovala konajúceho sudcu zrušiť prerušenie konania a pokračovať riadne v konaní.

5. Konanie vedené pred Okresným súdom Bratislava IV pod sp. zn. 6 C 834/1997 bolo právoplatne ukončené v roku 2010. Dňa 4. júla 2011, t. j. skoro po 12 rokoch od podania žaloby, sa vo veci konalo tretie pojednávanie, ktoré bolo bez prejednanja veci odročené na 29. september 2011. Následne okresný súd riadne konal až do 25. októbra 2012, keď odročil pojednávanie na neurčito na účely vypracovania znaleckého posudku. Odročené pojednávanie bolo (po výmene zákonného sudcu) nariadené na 13. júl 2015, t. j. po viac ako 3 rokoch od posledného pojednávania. Na ďalšom pojednávaní konanom 22. októbra 2015 sa sťažovatelia domáhali vynesenia rozsudku (keďže už neboli žiadne návrhy strán na doplnenie dokazovania), avšak okresný súd *de facto* bez dôvodu toto

pojednávaniu odročil na 18. január 2016. Na tomto pojednávaní okresný súd znovu nariadil znalecké dokazovanie a odročil pojednávanie na neurčito. Dňa 9. októbra 2017, t. j. skoro po 18 rokoch od podania žaloby, sa vo veci konalo ďalšie pojednávanie, ktoré bolo následne odročené na 20. november 2017. Toto pojednávanie bolo následne zrušené prípisom zo 7. novembra 2017 z dôvodu (opätovnej) zmeny zákonného sudcu. Okresný súd následne nariadil nové pojednávanie na 28. september 2018, ktoré bolo zrušené z dôvodu práceneschopnosti zákonného sudcu.

6. Sťažovatelia ďalej uvádzajú, že 10. decembra 2018 predsedovi okresného súdu doručili sťažnosť podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov kvôli zbytočným priet'ahom, ku ktorým v tomto súdnom konaní dochádza s poukazom na skutočnosť, že samotné konanie sa vedie od roku 1999 a vo veci do dnešného dňa (t. j. po dobu viac ako 20 rokov) nebol vyneseny prvostupňovým súdom rozsudok.

7. Listom zo 7. januára 2019 podpredsedníčka okresného súdu oznámila sťažovateľom, že (si) predlžuje lehotu na vybavenie sťažnosti o 30 dní, a následne im listom z 24. januára 2019 oznámila, že k priet'ahom v konaní došlo z objektívnych príčin, medzi ktoré zaradila „*opakovanú neúčast' na nariadených pojednaniach*“ (čo podľa sťažovateľov nie je pravda, keďže sa tak malo stať za 20 rokov asi trikrát a vždy išlo o riadne zdôvodnenú neúčast') a „*opakované zmeny petitu žaloby*“ (čo sa podľa sťažovateľov stalo za 20 rokov tiež asi trikrát a vždy to bolo spôsobené výlučne tým, že okresný súd nebol schopný vo veci rozhodnúť a v dôsledku plynutia času a hrozby premlčania nároku bolo potrebné rozšíriť žalobu vždy o ďalšie obdobie). V závere svojho listu podpredsedníčka okresného súdu uznala sťažnosť sťažovateľov ako dôvodnú len za posledný rok (t. j. od 15. decembra 2017 do 5. decembra 2018) a pripojila stanovisko zákonnej sudkyne, z ktorého vyplýva, že táto sudkyňa sa vedeniu okresného súdu viackrát písomne sťažovala na neprimerané zaťaženie starými vecami a nevytvorenie podmienok na riadne vykonávanie práce sudcu.

8. Sťažovatelia po zhrnutí skutkového stavu poukazujú na to, že celková dĺžka napadnutého konania v súčasnosti dosahuje viac ako 20 rokov a v konaní nebol po celú túto dobu vyneseny jediný meritórny rozsudok. Podľa ich názoru nie je neprimeraná dĺžka konania v ich veci zapríčinená právnou ani faktickou zložitou veci, ale pomalým a neefektívnym postupom okresného súdu a do určitej miery aj zlou organizáciou vedenia okresného súdu s nevysvetliteľným postupom pri zmenách zákonného sudcu. Zbytočné prietahy a neprimeraná dĺžka konania nie sú nijako spôsobené správaním sťažovateľov. Sťažovatelia v tejto súvislosti poukazujú na nález ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 127/03, podľa ktorého *„samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet.“*

9. Sťažovatelia tiež poukazujú na konštantnú judikatúru ústavného súdu (napr. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011), z ktorej podľa ich názoru vyplýva, že *„... nielen nečinnosť, ale aj neefektívna, resp. nesústredená činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov...“*. Samotná skutočnosť, že konanie na súde prvej inštancie trvá viac ako 20 rokov bez jediného rozhodnutia vo veci samej, svedčí podľa sťažovateľov o tom, že činnosť súdu prvej inštancie nebola efektívna, resp. sústredená.

10. Sťažovatelia si s ohľadom na uvedené uplatňujú aj primerané finančné zadostučinenie, a to každý vo výške 10 000 €. Uvedené odôvodňujú tým, že sa v dôsledku neprimerane dlho trvajúceho súdneho konania dlhodobo nachádzajú v stave právnej neistoty týkajúcej sa práva na vydanie bezdôvodného obohatenia za bezprávne užívanie ich majetku a tohto práva sa domáhajú okrem iného za obdobie rokov 1997 – 1998. Sťažovatelia podotýkajú, že počas viac ako 20 rokov im je odopierané právo na súdnu ochranu, keďže ich záležitosť nebola právoplatne rozhodnutá, a počas celej tejto doby žijú v pochybnostiach a neistote, či im skutočne patrí právo na vydanie bezdôvodného obohatenia, alebo nie. Podľa ich názoru by len samotné konštatovanie porušenia práv nebolo dostatočnou

satisfakciou za spôsobený zásah, a preto považujú náhradu nemajetkovej ujmy formou priznania primeraného finančného zadosťučinenia v tomto prípade za odôvodnenú. Výšku uplatneného primeraného finančného zadosťučinenia odvodzujú od aktuálnej aplikačnej praxe ústavného súdu, a to s prihliadnutím na konkrétne skutkové okolnosti tohto prípadu. Napríklad vo veci sp. zn. I. ÚS 196/2018 vydal ústavný súd nález, ktorým priznal sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie vo výške 3 000 €, ktoré mu bol povinný zaplatiť súd prvej inštancie za prieťahy v konaní trvajúcim sedem a pol roka. V prípade sťažovateľov trvá konanie viac ako 20 rokov. V súvislosti so stanovením primeranej výšky primeraného finančného zadosťučinenia poukazujú tiež na aplikáciu zásad spravodlivosti zo strany Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), v súlade s ktorou považujú nimi požadované zadosťučinenie za primerané, a to napríklad na rozsudok vo veci Zongorová proti Slovenskej republike z 19. januára 2010.

11. Na základe už uvedených skutočností sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd vydal nález, v ktorom konštatuje porušenie označených práv, prikáže okresnému súdu konať v ich veci bez zbytočných prieťahov, prizná im požadované finančné zadosťučinenie a uloží okresnému súdu povinnosť uhradiť im trovy konania.

II.

Vyjadrenia účastníkov konania a zúčastnených osôb

12. Ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie požiadal okresný súd o podanie vyjadrenia k nej. Okresný súd sa k veci vyjadril podaním sp. zn. 1 SprV 600/2019 doručeným ústavnému súdu 17. januára 2020.

13. Predseda okresného súdu vo vyjadrení uviedol, že nečinnosť súdu v tomto konaní možno konštatovať iba v období od 15. decembra 2017 do 5. decembra 2018, pretože okresný súd v uvedenom období riadne nekonal. Podpredsedníčka okresného súdu sa sťažovateľom za spôsobené prieťahy v konaní ospravedlnila s tým, že vec bola zaradená medzi sledované veci s režimom kontroly úkonov v spise každé tri mesiace. K celkovej dĺžke konania okresný súd uviedol, že túto ovplyvnila 1) náročnosť samotného konania,

keďže ide o spor týkajúci sa pozemku pozostávajúceho z viacerých parciel, kde sa žalobcovia domáhajú za viacero období náhrady za jeho užívanie, a to viacerými právnymi titulmi v závislosti od uplatneného obdobia, ale aj 2) správanie strán sporu, a to najmä opakovaná neúčast' na pojednávaniach a opakované zmeny petitu žaloby s následnou potrebou okresného súdu rozhodovať o týchto procesných návrhoch, ako aj nadväzujúcou potrebou vykonávať, respektíve dopĺňať znalecké dokazovanie. Zároveň vo vzťahu k tej časti ústavnej sťažnosti, v ktorej sťažovatelia namietajú, že vec nebola dosiaľ skončená, poukazuje na skutočnosť, že predmetná vec bola súčasnej zákonnej sudkyňi Mgr. Daniele Drnákovej pridelená až 4. júna 2019 v súlade s Dodatkom č. 3 k Rozvrhu práce na rok 2019. Už 7. júna 2019 nová zákonná sudkyňa určila termín pojednávania na 20. september 2019. Ďalšie pojednávanie sa z dôvodu potreby doplnenia dokazovania konalo 19. novembra 2019 a toho času je vo veci určený termín pojednávania na 24. január 2020, na ktorom sa predpokladá ukončenie dokazovania a vyhlásenie rozsudku. Predseda okresného súdu v závere požiadal, aby súd zvažil dôvodnosť a primeranosť požadovaného finančného zadost'učinenia a nepriznal sťažovateľom finančné zadost'učinenie, a to najmä s ohľadom na skutočnosť, že podpredsedníčka tunajšieho súdu sa sťažovateľom v liste z 23. januára 2019 za priet'ahy v súdnom konaní sp. zn. 7 C 1/2000, ktoré mali vzniknúť v období od 15. decembra 2017 do 5. decembra 2018, ospravedlnila a vo veci sa ďalej konalo plynulo. Predseda okresného súdu na záver vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania.

14. K vyjadreniu predsedu okresného súdu zaujali sťažovatelia stanovisko na základe výzvy ústavného súdu vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 4. februára 2020. Sťažovatelia považujú za zarážajúce, že okresný súd vo viac než dvadsaťročnom konaní uznal priet'ahy len po dobu necelého roku. Pripomínajú, že ústavnou sťažnosťou sa domáhajú vyslovenia porušenia práva na prerokovanie veci v primeranej lehote vyplývajúceho z dohovoru, takže táto lehota musí byť posudzovaná s ohľadom na celkovú dĺžku konania. Už v čase, keď prišlo k prvej zmene zákonného sudcu (rok 2014), vykazovala vec jasné znaky reštančnosti (konanie bez rozhodnutia sa viedlo už 14 rokov), napriek tomu došlo po ďalších troch rokoch k opätovnej zmene zákonného sudcu (rok 2017) a následne z nepochopiteľných, resp. ťažko vysvetliteľných dôvodov bola okresným súdom

vec po skoro 20 rokoch konania bez jediného meritórneho rozhodnutia znovu pridelená už štvrtému (!) zákonnému sudcovi (rok 2019). K týmto okolnostiam týkajúcim sa organizácie práce súdu okresný súd vo svojom vyjadrení nezaujal vôbec žiadne stanovisko. Pripomínajú, že aj v zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je vecou vnútornej organizácie práce súdu, aby bola vec rozhodnutá v ústavne akceptovateľnej lehote a nedostatky v tomto smere nemôžu byť posudzované na ťarchu sťažovateľov a nemôžu byť skutočnosťami ospravedlňujúcimi porušenie individuálnych základných práv a slobôd.

15. Sťažovatelia sa v stručnosti vyjadrili k tvrdeniam okresného súdu obsiahnutým vo vyjadrení, ktorými tento odôvodňuje celkovú dĺžku konania. K argumentu, podľa ktorého bola náročnosť konania daná tým, „že sa spor sa týka pozemku pozostávajúceho z viacerých parciel“, uvádzajú, že na tento dôvod „sa skutočne nedá vážne reagovať“. K tvrdeniu náročnosti danej tým, že „sťažovatelia sa domáhajú náhrady za užívanie pozemku za viacero období“, sťažovatelia uvádzajú, že viac ako 12 rokov sa domáhali náhrady iba za jeden jediný rok (25. november 1997 – 25. november 1998). Po tom, ako ich prvý právny zástupca prestal vykonávať advokátsku prax a druhý právny zástupca ukončil ich zastupovanie v dôsledku vážneho zdravotného stavu, upravil ich tretí právny zástupca žalobný návrh o ďalšie (nepremlčané) obdobie a nárok na náhradu za viac ako 10 rokov už bol aj v dôsledku neprimeraných prieťahov v konaní a nečinnosti súdu premlčaný. Následne opäť výlučne v dôsledku neprimeraných prieťahov v konaní a nečinnosti súdu museli sťažovatelia vzhľadom na plynutie času upravovať svoj uplatnený nárok o ďalšie obdobie, až to napokon v roku 2016 definitívne vzdali, pretože ak by ďalej uplatňovali svoj nárok o ďalšie (vtedy nepremlčané) obdobie, nebol by zrejme v tejto veci nikdy vynesenej rozsudok. K náročnosti konania odôvodnenej skutočnosťou, že sa sťažovatelia domáhajú náhrady viacerými právnymi titulmi uvádzajú, že viac ako 12 rokov sa sťažovatelia domáhali náhrady iba z jediného jedného právneho titulu. Až v dôsledku legislatívnej zmeny (prijatie zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky a o zmene a doplnení niektorých zákonov) museli sťažovatelia upraviť návrh a domáhajú sa náhrady z dvoch (nie viacerých) právnych titulov. Pokiaľ ide o správanie strán, sťažovatelia uvádzajú, že sa vždy zúčastňovali všetkých (zriedka) nariadovaných

pojednávani bud' osobne, alebo prostredníctvom svojho právneho zástupcu. Pokiaľ sa pojednávania nemohli oni, resp. ich právny zástupca zúčastniť (čo sa stalo za 20 rokov možno štyrikrát), vždy sa riadne a včas ospravedlnili a uviedli dôvody, pre ktoré žiadali odročiť pojednávanie. Takýmito dôvodmi boli výlučne vážna choroba, smrť účastníka, objektívna (nie svojvoľná) zmena právneho zástupcu (pozri druhú zarážku). K údajným opakovaným zmenám petitu sťažovateľa uvádzajú, že celkovo dve úpravy petitu boli uskutočnené výlučne v dôsledku plynutia času a predídienia premlčaniu nároku, čo bolo však výlučne spôsobené nekonaním, resp. nečinnosťou súdu. Ak by súdy rozhodovali o návrhu v primeranom čase, nebolo treba žalobný návrh upravovať. Napokon sťažovateľa už od konca roku 2015 nerozširujú nárok o ďalšie obdobie a radšej nechávajú svoj nárok premlčovať, aby sa aspoň oni dožili meritórneho rozsudku, ktorého sa nedožil ich právny predchodca. Aj z tohto dôvodu je teda zrejmé, že nečinnosťou súdu je sťažovateľom spôsobovaná aj skutočná ujma, keďže po týchto skúsenostiach s (ne)konaním súdu nemajú najmenšiu chuť požadovať súdnou cestou svoj oprávnený nárok proti žalovanému. Čo sa týka výšky požadovaného primeraného zadost'učinenia, sťažovateľa ho považujú za primerané intenzite a celkovej dĺžke konania (20 rokov), a teda dĺžke trvania zásahu do práv sťažovateľov. Sťažovateľa pri jeho určovaní vychádzali výlučne z praxe ústavného súdu, ako aj ESLP v obdobných prípadoch. Sťažovateľa v závere vyjadrili súhlas s upustením od ústneho pojednávania.

16. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie veci ústavným súdom

17. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

18. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

19. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru EŠLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

20. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už označených práv vychádza ústavný súd zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

21. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila i v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

22. Z judikatúry ústavného súdu však vyplýva tiež to, že v prípade extrémnych prieťahov (prieťahy, ktoré možno počítať v desiatkach rokov) už uvedené faktory strácajú

význam, pretože ani právne či skutkovo najnáročnejšie spory nesmú trvať takú dlhú dobu, ktorá už predstavuje podstatnú časť ľudského života. Ústavný súd už mnohokrát vyslovil, že „oneskorená spravodlivosť je odmietnutou spravodlivosťou“ (pozri nález sp. zn. II. ÚS 17/2019, bod 32 a tam citované rozhodnutia) a že dĺžka konania počítaná v desiatkach rokov je z ústavnoprávneho hľadiska neakceptovateľná a už sama osebe je spôsobilým dôvodom na vyslovenie porušenia základného práva účastníka takého konania na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (napr. I. ÚS 52/01, I. ÚS 582/2015, III. ÚS 169/2017, II. ÚS 17/2019).

Európsky súd pre ľudské práva v obdobných prípadoch konštatoval, že vo výnimočných prípadoch môže byť príliš dlhé trvanie súdneho konania považované za zásah do práva na prístup k súdu a neodôvodnená absencia konečného rozhodnutia počas obzvlášť dlhého obdobia môže predstavovať až odmietnutie spravodlivosti (rozsudok vo veci Vassilios Athanasiou a ďalší proti Grécku z 21. 12. 2010, č. 50973/08, § 52).

23. Ústavný súd mal v danom prípade za úlohu zhodnotiť primeranosť dĺžky konania, ktoré začalo v novembri 1999 a do dnešného dňa nebolo právoplatne ukončené. Zo spisu okresného súdu, ktorý si ústavný súd vyžiadal na nahliadnutie, bolo zistené, že po podaní ústavnej sťažnosti bol 24. januára 2020 vo veci vyhlásený rozsudok, ktorý v čase rozhodovania ústavného súdu ešte nie je právoplatný. Viac než 20 rokov trvajúce konanie je možné považovať už *prima facie* za extrémne dlhé a samo osebe je dôvodom na vyslovenie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

24. Na uvedenom závere nič nemení ani skutočnosť, že sťažovatelia vstúpili do konania v dôsledku univerzálnej sukcesie až v roku 2008. V súlade s judikatúrou ESĽP sa účastník vstupujúci do konania na základe dedenia – teda univerzálnej sukcesie – môže sťažovať na celú dĺžku konania. Môže si teda započítať aj tú fázu konania, počas ktorého sa ho zúčastňoval jeho právny predchodca (pozri napr. rozsudok vo veci Sadit Amet a ďalší proti Grécku z 3. 2. 2005, č. 64756/01, bod 18 alebo rozhodnutie vo veci Kišška proti Slovensku z 24. 3. 2009, č. 45123/06).

25. Pokiaľ ide o argumentáciu okresného súdu ospravedlňujúcu dĺžku konania (bod 13 nálezu), ústavný súd len v stručnosti konštatuje, že sa plne stotožňuje s vyjadrením sťažovateľov, na ktoré v celom rozsahu odkazuje (body 14 a 15 nálezu). Ústavný súd je pri posudzovaní porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov povinný zohľadňovať celú dĺžku konania. K tvrdeniu okresného súdu, že nečinnosť súdu možno konštatovať len za obdobie jedného roku, ústavný súd uvádza, že „... nielen nečinnosť, ale aj neefektívna, resp. nesústredená činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov...“ (napr. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011). Ústavný súd dáva za pravdu sťažovateľom, že už samotná skutočnosť, že konanie na súde prvej inštancie trvalo 20 rokov bez jediného rozhodnutia vo veci samej (prvé bolo vydané až po 20 rokoch a 2 mesiacoch), svedčí o tom, že činnosť súdu prvej inštancie nebola efektívna, resp. sústredená. Okrem toho v súlade s judikatúrou ESLP ojedinelý prietah v niektorej fáze konania môže byť tolerovaný len vtedy, ak celková dĺžka konania nie je neprimeraná (rozhodnutie vo veci Žirovnický proti Českej republike z 9. 7. 2002, č. 46170/99, oddiel 2.1), čo v tomto prípade neplatí (bod 23 nálezu).

26. Ústavný súd nenechal bez povšimnutia skutočnosť, že na základe návrhu právneho predchodcu sťažovateľov bolo napadnuté konanie prerušené uznesením z 19. novembra 2002 do skončenia konania vedeného na Okresnom súde Bratislava IV sp. zn. 6 C 834/1997, ktoré bolo právoplatne skončené 15. novembra 2010. Z obsahu spisu vyplýva, že počas celého obdobia prerušenia konania boli sťažovatelia, resp. ich právny predchodca (ktorý zomrel 15. marca 2008) v konaní úplne pasívni a nepredložili okresnému súdu žiaden podnet na pokračovanie v konaní alebo vykonanie iného procesného úkonu. Až v ústavnej sťažnosti sťažovatelia po prvýkrát tvrdili, že Okresný súd Bratislava IV dlhšiu dobu neriešil meritum veci, ale iba otázku premlčania nároku. Na druhej strane ale ústavný súd musí konštatovať, že fakultatívne prerušenie konania nezavazuje okresný súd povinnosti konať efektívne a zvažovať aj možnosti vykonať iné vhodné opatrenia na odstránenie existujúcej prekážky v konaní (m. m. I. ÚS 142/04). Okresný súd sa pri skúmaní trvania existencie prekážky obmedzil iba na mnohokrát opakované zisťovanie stavu konania na Okresnom súde Bratislava IV aj na Krajskom súde v Bratislave bez toho, aby si vyžiadal

napríklad kópie podaní strán alebo už vydaných rozhodnutí na posúdenie, či prekážka v konaní naďalej trvá.

27. Pokiaľ ide o obranu okresného súdu, že sporný pozemok pozostával z viacerých parciel, je to celkom bežná skutková okolnosť, ktorá v žiadnom prípade sama osebe nesvedčí o zložitosti veci. Obrana okresného súdu, ktorý sa sťažovateľom snaží pričítať stav, ktorý je len a len dôsledkom neprimeranej doby konania (nutnosť meniť petit v dôsledku premlčania či zmien zákonných úprav), je vyložene nepatričná.

28. Na záver ústavný súd pripomína už notoricky známu skutočnosť, že nadmerné množstvo vecí, personálne ani organizačné problémy súdu (vrátane opakovaných zmien zákonných sudcov) neospravedlňujú porušovanie práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov a nie sú okolnosťami, ktoré by vylučovali zodpovednosť súdu (II. ÚS 52/1999, III. ÚS 14/2000, I. ÚS 15/02, III. ÚS 17/02, IV. ÚS 15/03). Z listu podpredsedníčky okresného súdu zo 7. januára 2019, resp. jeho prílohy vyplýva, že jedna zo zákonných sudkýň opakovane (v roku 2017 aj 2018) upozorňovala vedenie súdu na neprimeraný počet pridelených vecí a nevytvorenie podmienok na riadne vykonávanie práce sudcu (nedostatok asistentov a vyšších súdnych úradníkov).

Ústavný súd zo štatistík v jeho internej databáze zistil, že za posledných 7 rokov (2014 – 2019) vyslovil porušenie práv sťažovateľov vo vzťahu k zisteným prietahom v konaniach na Okresnom súde Bratislava I vo viac ako 140 veciach. To predstavuje 12 % zo všetkých (1173) vecí (zahrňujúc všetky všeobecné súdy Slovenskej republiky), v ktorých ústavný súd v sledovanom období konštatoval porušenie práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov, čo môže naznačovať existenciu systémového problému na okresnom súde. Ústavný súd na druhej strane zdôrazňuje, že samotná skutočnosť, že štát nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, resp. rovnomerné zaťaženie sudcov, nemôže byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov (III. ÚS 10/02).

29. Na základe už uvedeného dospel ústavný súd k záveru, že doterajšia celková dĺžka konania je z ústavného hľadiska celkom zjavne neakceptovateľná. Postupom okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto ústavný súd vyslovil, že označené práva sťažovateľov porušené boli (výrok 1 tohto nálezu).

30. Vychádzajúc z toho, že ústavný súd konštatoval porušenie základného práva sťažovateľov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a ich práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj zo skutočnosti, že posudzované konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu právoplatne skončené, prikázal ústavný súd podľa § 133 ods. 3 zákona o ústavnom súde okresnému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 1/2000 konať bez zbytočných prietahov (výrok 2 nálezu).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie

31. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

32. Sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd priznal každému z nich finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 €. Okresný súd žiada, aby ústavný súd finančné zadosťučinenie nepriznal, pretože podpredsedníčka okresného súdu sa sťažovateľom za prietah ospravedlnila.

33. Ústavný súd uvádza, že konanie pred ústavným súdom z dôvodu namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov plní nielen preventívnu funkciu, ale tiež funkciu satisfakčnú, resp. kompenzačnú (náhradu nemajetkovej ujmy). V súlade s judikatúrou ústavného súdu je cieľom finančného zadosťučinenia dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu

došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

34. Podľa názoru ústavného súdu nerozhodnutie vo veci za obdobie viac než 20 rokov *de facto* znamená odopretie spravodlivosti, a preto je bez pochybností namieste priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení výšky finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

35. Ústavný súd vzal do úvahy celkovú doterajšiu dĺžku konania (viac než 20 rokov), skutočnosť, že konanie stále prebieha na súde prvej inštancie, ďalej predmet konania, ktorého faktická ani právna komplikovanosť nebola preukázaná. Zohľadnil, že sťažovateľom v zásade nemožno vyčítať, že by sa svojim konaním významnejšie podieľali na celkovej dĺžke konania. Nemožno ale opomenúť úplnú procesnú pasivitu sťažovateľov, resp. ich právneho predchodcu v období od rozhodnutia okresného súdu o prerušení konania do odpadnutia tejto prekážky (pozri bod 26), čo je skutočnosť spôsobilá ovplyvniť výšku sťažovateľom priznaného finančného zadosťučinenia. Po zohľadnení týchto okolností považoval ústavný súd priznanie sumy po 5 000 € každému zo sťažovateľov za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde (výrok 3 nálezu). V zostávajúcej časti, teda nad priznanú sumu, ústavný súd nevyhovел ústavnej sťažnosti sťažovateľov (výrok 5 tohto nálezu).

V.

Trovy konania

36. Ústavný súd napokon podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia.

37. Pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal ústavný súd z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len

„vyhláška“). Základnú sadzbu tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vypočítal ako jednu šestinú výpočtového základu, ktorým je priemerná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za predchádzajúci polrok (§ 1 ods. 3 v spojení s § 11 ods. 3 vyhlášky). Výpočtovým základom za úkony v roku 2019 je priemerná mzda za I. polrok 2018, t. j. suma 980 €, a za úkony v roku 2020 je to priemerná mzda za I. polrok 2019, t. j. suma 1 062 €. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon v roku 2019 je vo výške 163,33 € a za úkon v roku 2020 je to suma 177 €. V zmysle § 13 ods. 2 vyhlášky sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 50 %, ak ide o spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb, čo činí sumu 81,67 € (2019) a sumu 88,50 € (2020). Ústavný súd priznal za každého zo sťažovateľov náhradu za dva úkony právnej služby v roku 2019 (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) a jeden úkon v roku 2020 (vyjadrenie k vyjadreniu odporcu). Právny zástupca sťažovateľov netvrdil ani neosvedčil, že by bol platcom dane z pridanej hodnoty. Úhrada za tri úkony právnej služby za každého zo sťažovateľov [$3 \times (2 \times 81,67 \text{ €} + 1 \times 88,5 \text{ €} = 755,52 \text{ €})$] spolu s režijným paušálom [$3 \times (2 \times 9,80 \text{ €} + 1 \times 10,62 \text{ €}) = 90,66 \text{ €}$] predstavuje spolu sumu 846,18 € (výrok 4 nálezu).

38. Náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

39. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. apríla 2020

Miroslav Duriš
predseda senátu